י: ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

עין משפט נר מצוה

גר א מיי' פ"ג מהל' שמיטין הל' יא סמג לאוין רסז:

נה ב ג מיי' וסמג סס ומיי' פ"ט מהל' נטע רבעי [הלכה ח] סמג עשין קלז טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ד:

נו ד מיי' פ"ט מהל' נטע רבעי הל' ח טוש"ע שם:

רבינו חננאל

לא כל שכן שיהיה יום אחד עולה לה בתחילת שניו. אלא זו הברייתא למי היא, לר' אליעזר דאמר פר דאמור בתורה בן עשרים וארבעה חדש ושלשים) יום. (ו) שלשים ושלשים בעי, דתניא אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה, ואם נטע והבריך והרכיב יעקוד. ר' יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת. ר' יוסי ור' שמעון אומ' שתי שבתות. ואמר רב נחמן לדברי האומ' שלשים לקליטה, כלומר, כי ישרש הנטע [נ"א: כלומר שישריש הנטע]. צריך אחר שישריש שלשים יום אחרים לעלות לו שנה. עכשיו ר' אליעזר אי סבר לה כתנא קמא דאמר בעינן שלשים יום לקליטה, בעי שלשים יום אחרים לעלות לו שנה. ואי כרבי יהודה סבירא ליה שלשים ושלשה הוו ליה למיתנא כול'. אלא לעולם הא דתנו רבנן אחד הנוטע ואחד המבריך כול', ר' מאיר היא, וכי קתני שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה לקליטה. אבל לעלות לו שנה בשני עולה, יום אחד דיי לו. והא דלא קתני שלשים ואחד יום, דסבר יום שלשים עולה לכאן ולכאן. אמר ר' יוחנן שנהן [נ"א: ושניהם] מקרא אחד דרשו, ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש, ר' מאיר סבר מדאכתי יום אחד הוא דעל בשנה, וקרי ליה שנה, יום אחד בשנה חשוב שנה. ור' אליעזר אי כתיב בשש מאות ואחת שנה כדקאמרת כול', אלא אחודש קאי, ומדיום אחד כתודש חשוב חדש, ש"מ דחדש בשנה חשוב שנה, חדש למנוייו רשנה למנוייה. מכלל דר' מאיר ור' לעזר כר' יהושע סבירא להו דאמר בגיסן נברא העולם. תניא ר' לעז' אומר בתשרי נברא העולם, בתשרי נולדו אבות בתשרי מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האיסורים,

ט) גרולה דל"ל ופרקין מי הכי שלשים ומי'.

מסורת הש"ס

ג) שביעית פ"ב מ"ו ירושלמי פב., כ) [מתנה דשביעית פ"ב מ"ו וכן בירושלמי פב. ליתא דברי ר' אליעזר], ג) [ספחים נה.], ד) [מכות ג: נדה מד: מה.], ה) [נעיל מ. לקמן מז. ע"ז מ.], ו) [ברכות כט. ירושלמי פד:], ז) [אולי י"ל מתניתא], ח) [מל"ל ראשון], ט) ל"ל אלי סוף, י) [וע"ע תוס' ספחים פח. ד"ה אי"נ וכו'],

תורה אור השלם

1. ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ ויסר נח את מכסה התבה וירא והנה חרבו פני האדמה: בראשית ח יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ויהי כאחת כו' המים מאליהן כמשכו עד סיון: (ב) תוס' (בע"א) ד"ה שיש כו' מוכים כן דפריך התם: (ג) באו"ר לעריכה ז' נקיים קאמר ויום: (ד) ד"ה שלשים כו' (פירוש דלא אירי בתוספת שביעית כלל אלא בקליטה) תא"מ וע"ב הגה"ה:

מוסף רש"י

ואם נטע והבריך והרכיב יעקוד. דהא קלטה בשביעית. דאין הרכבה קולטת בפחות משלשים יום (יבמות פג.). בתשרי נולדו אבות. (לקמן יא.). נפקדה שרה רחל וחנה. בא זכרונם לטובה ינגזר עליהן הריון (שם).

ינו דין. שיעלה יום אחד בסוף שנה ראשונה לתחילת קלטת שניס הקלוטים לכך: **אלא מאי.** כמאן מוקמה למתניתא דלעיל דאמר בנוטע פחות מל' לא עלתה לו שנה: **כר"א.** מוקמה בתמיה: **שלשים ושלשים בעי.** ל' יום לקליטה שתהא נשרשת באדץ ושלשים יום לחשיבת שנה וימי הקליטה אין עולין לה לכמאן דמגמת בגיתא[1] דמיא כל זמן שלא קלטה: **דתנן.** דאין נטיעה קולטת בפחות מל' יום: **יעקר.** לפי שקלטה בשביעית: **דכרי ר"מ** לא גרס: **לדכרי האומר ל' יום.** לקליטה: **צריך שלשים ושלשים.** שלשים לקליטה ול' לתוספת כר"א: **לעולם.** בריתא דלעיל ר"מ היא וכי קאמר שלשים לקליטה קאמר שתהא הנטיעה ל' יום לפני ר"ה כדי שתהא נקלטת ערב ר"ה וקא סבר ר"מ דלא יהיבנא לתוספת ל' יום אלא יום אחד: **שלשים ואחד בעי.** שתהא יום הקודם לר"ה תשוב לשנה ראשונה של עולה כדקתני עלמה לו שנה: **ושניהם.** ר"מ ור' אלעזר: **ויהי באחת ושש מאות שנה.** לסוף עשתי עשר חדש שהתחיל מבול לירד. לדברי האומר בתשרי נברא העולם ומבול ירד בי"ז במרחשון כדלקמן (דף יא.): הוי אלי בראשון באחד לחדש בתשרי דא"א להיות ביניסן שהרי מ' יום מבול וחמשים ומאתים יום שגברו המים מאליהן (ג) משכו עד סיון וא"כ היו הולך וחסור עד חדש העשירי לירידת גשמים והוא אב שהיה עשירי לירידת גשמים ואז נראו ראשי ההרים ומאחד באב עד אחד בתשרי נגלעו המים והיינו דכתיב ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש המים. ולדברי האומר בתיר ירד המבול הוה ליה אלי בראשון בניסן. וכן למר וכן למר תחלת שנת שש מאות ואחת לא נכנסו בה אלא יום אחד דכתיב באחד ושש מאות שנה: **כדקאמרת.** דקרי ליה שנה: **וקרי ליה חדש.** דכתיב באחד לחדש: **חדש למנוייו.** אחד מן המנויין שלו תשוב חדש שהחדש נמנה בימים דכתיב עד חדש ימים (במדבר יא): **ושנה.** אחד למנוייה תשוב שנה והיא נמנית בחדשים דכתיב (שמות יב) לחדשי השנה: **מכלל דסרוייהו וכו'.** ר"מ ור"א דהא תרוייהו מודו שזו היתה תחלת שנה. ולי נראה דלא גרסינן ליה דדלמא כר' אליעזר סבירא להו והאי דראשון[2] לאו ניסן אלא תשרי ומפני שהוא ראשון לברייאת עולם ולמנין השנים קרי ליה ראשון ונסדר עולם תניא בהדיא דלר"א האי בראשון תשרי הוא: **תניא ר' אליעזר אומ' כו'.** מקרא יליף לה לקמן (דף יא.):

גולדו

אינו דין שיום אחד עולה בתחלתה ואלא מאי ר"א שלשים ושלשים בעי דתנן [1]א"אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות מל' יום לפני ר"ה ואם נטע והבריך והרכיב יעקוד [2](דברי ר' אליעזר) ר"י אומר[3] כל הרכבה שאינה קולטת בג' ימים שוב אינה קולטת רבי יוסי ור"ש אומרים [4]שתי שבתות ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לדברי האומר ל' צריך ל' ושלשים לדברי האומר שלשה צריך שלשה ושלשים [5]לדברי האומר ב' שבתות צריך שתי שבתות ושלשים יום וא"נ כר' יהודה ס"ל ג' ושלשים בעי אלא לעולם ר"מ וכי קאמר ל' לקליטה אי הכי ל"א בעי קא סבר יום ל' עולה לכאן ולכאן א"ר יוחנן ושניהן מקרא אחד דרשו [6]ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש ר"מ סבר מדאכתי יום אחד הוא דעייל בשנה וקא קרי לה שנה שמע מינה יום אחד בשנה חשוב שנה ואידך אי כתיב בשש מאות ואחת שנה כדקאמרת השתא דכתיב באחת ושש מאות שנה שנה אשש מאות קאי ומאי אחת אתחלתא דאחת קאמר ור"א מ"ט דכתיב בראשון באחד לחדש מדאכתי יום אחד הוא דעייל בחדש וקא קרי ליה חדש ש"מ יום אחד בחדש חשוב חדש ומדיום אחד בחדש חשוב חדש [7]ל' יום בשנה חשובין שנה וחדש למנוייו ושנה למנוייה (מכלל דתרוייהו סבירא להו בניסן נברא העולם) תניא [8]רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו אבות בתשרי מתו אבות בפסח נולד יצחק [9]בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין בר"ה

דרוחה שני בין השמשות הל"ל שלש בין השמשות ומיהו נסוף פרק שני דמזיר (ד' נח. ושם) גרסי' בכל הספרים כגון דמזא שלשה בין השמשות סמוך לשקיעת החמה דלא הוי שהות ביום לסליק ליה למנייתא וגרלה לפרש דלכך לא קאמר ברוחה בגלות משום דר' יוסי כי היכי דתחילת היום סליק לה שימור ה"נ סוף היום סליק לה שימור ובסוף פ"ב דמזיר (נז"ס) מוכיח כן (ב) דגרים התם כיון דמזא בפלגי דיומא ואידך פלגי דיומא סליק לה שימור ואע"ג שר"ת מפרש דאידך פלגא דיום של אחריו קאמר לא משמע כן וגם מתוך שנויא דמשני דלא הוה שהות ביום ואין זה מנהג כותים דסופרת יום שפוסקת דהתם נזכה גמורה דצריכה ז' נקיים (ג) ויום שפוסקת לאו נקי הוא אבל בשומרת יום לא כתיב טהרה אלא מרגוייא דקרא אמי כדפרישית ועוד דבסופרת ז' (ד) הוי סוף היום בתחלת ספירה אבל בשומרת יום הוי בסוף ספירה דסני ליה בחד יומא[1]: **אין** נוטעין. משנה היא פ"ב דשביעית (משנה ו):

שלשים ושלשים. פי' בקונטרס שלשים לקליטה ושלשים לתוספת שביעית דבעינן שלא תהא נקלטת בתוספת שביעית וקשיא לר"ת מדא דבלשון המשנה אין משמע כן (ד) פי' דלא איירי בתוספת שביעית כלל אלא בקליטה ועוד דא"כ מאי קשיא ליה מי אוקמה להא בריתא דלעיל כר"א הא כי היכי דנמתני' דשביעית קתני ל' ומוקמי ליה בקליטה בלא שלשים של תוספת ה"נ נימא דשלשים דבריתא דלעיל בשלשים של קליטה בלאו הכי של תוספת ועוד לקמן (ד' יג:) גבי אורז ודוחן ופרגין ושומשמין דמחלק לענין שביעית בין השרישו לפני ר"ה להשרישו לאחר ר"ה משמע דלא מייתינן כמה שהשרישו בתוספת דקתני שביעית דומיא דמעשר ומפרש ר"ת דה"ק ר"ג לדברי האומר ל' לקליטה בשביעית צריך שלשים ושלשים לענין ערלה פי' ולא אתי לפרושי מתני' אלא מערלה אבל לענין שביעית לא מייתינן אלא אלא מקלטו בשביעית עצמה ולר' יהודה דקולטת בג' ימים מותר לקיים כיון דלא נקלטו בשביעית אע"פ שנטעה בתיסור בתוספת שביעית ג' ימים לפני ר"ה ואורז ודוחן ופרגין ושומשמין שזריעתן בתיסור מלאכה דאורייתא דכתיב (ויקרא כה) לא תזרע ואתיירי בתוספת שביעית מ"מ לא מייתינן ובלבד שישרישו לפני ר"ה והא דמייתי בסוף הערל (יבמות דף פג.) הא דר"ג גבי הלכה כר' יוסי בתנדלוגיגוס ובהרכבה לאו משום דאתי ר"ג לפרושי מתני' אשביעית דלא מייתי לה אלא למימר דאף לענין ערלה הלכה כר' יוסי: **יום** שלשים עולה לכאן ולכאן. בפרק המזקין (גיטין דף נד.) גבי הא דאמר ר"מ נוטע בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור קאמר וכי משום דנבעי שלשים לתשוב שנה הא לר"מ ביום א' סגי ומשום קליטה נקט ל' ומיהו בפרק יוצא לדופן (נדה דף מה.) משמע קצת דאיכא תנא לר"מ דאמר ל': **מדאכתי** יום אחד הוא דעייל וקא קרי ליה שנה. דא"א לומר דשנה שנית למבול היתה ולא תשיב ליה שנה משום דאמרי לא עייל אלא יום א' הכתיב קרא אחרינא (בראשית ח) ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש ולא כתיב בשתים ושש מאות אע"פ שנכנסו לה שלשים וכירושלמי דייק מדכתיב ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן דלא עייל אלא יום אחד וקרי ליה שנית דאי אמרת שלשית היתה ומשום דלא עייל אלא יום אחד לא תשיב לה והא כתיב ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים לחדש נעלה הענן מעל המשכן: **מכלל** דתרוייהו. ר"מ ור"א סבירא להו בניסן נברא העולם דהא תרוייהו מודו שזו היתה תחלת השנה פירוש דהכל מודים דבראשון הוא ניסן דניסן אקרי ראשון דכתיב (שמות יב) החדש הזה לכם וגו' ראשון ופי' בקונטרס דלא גרסי' ליה דדלמא כר"א סבירא להו והאי דראשון לאו אלא תשרי ומפני שהוא ראשון לברייאת עולם ולמנין השנים קרי ליה ראשון ונסדר עולם תניא בהדיא דלר"א האי ראשון תשרי הוא ולמאי דגרסי' ליה דלעולם גרסי' ליה ודייק מהא דאם איתא דאבכרי בתשרי נברא העולם דלמא האי ראשון ניסן וקרי ליה ראשון לפי שהוא ראשון לחדשים ועמד מבול שנה וחצי ותו לא תידוק מיניה יום אחד בשנה חשוב שנה:

נראה

[1] שביעית פ"ב מ"ו ירושלמי פב., [2] [מתנה דשביעית פ"ב מ"ו וכן בירושלמי פב. ליתא דברי ר' אליעזר], [3] [ספחים נה.], [4] [מכות ג: נדה מד: מה.], [5] [נעיל מ. לקמן מז. ע"ז מ.], [6] [ברכות כט. ירושלמי פד:], [7] [אולי י"ל מתניתא], [8] [מל"ל ראשון], [9] ל"ל אלי סוף, [1] [וע"ע תוס' ספחים פח. ד"ה אי"נ וכו'],

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com